

Сухоребра Тетяна

к. ю. н., доцент, завідувач кафедри права

Вінницький торговельно-економічний інститут

Державного торговельно-економічного університету

ЕКОЦИД ЯК ОСНОВНА ЗАГРОЗА БІОЛОГІЧНОМУ РІЗНОМАНІТТЮ ПРИРОДИ

Сьогодні у зв'язку з технічним прогресом та розвитком промисловості охорона природи потребує надмірної уваги на національному і міжнародному рівні, а також криміналізація відповідних протиправних діянь. Міжнародний кримінальний суд приділяє пріоритетну увагу злочинам, які призводять до «руйнування навколишнього середовища», «експлуатації природних ресурсів» та «незаконного відчуження» землі.

У сучасному світі головними охоронцями навколишнього природного середовища досі залишаються корінні народи, які борються за захист та збереження своїх колективно територій, районів, та природних ресурсів, які вони колективно зберігають на основі своїх традиційних знань, законів та звичаїв. Ці природні ресурси знаходяться під загрозою екоциду, спричиненого видобувною промисловістю, розвитком інфраструктури, монокультурами, браконьєрством, комерційним надмірним виловом, захопленням землі та води, війнами та збройними конфліктами, а також приватизацією та утриманням природних ресурсів загалом. Знищення екосистем або екоцид може бути навіть методом геноциду, якщо руйнування навколишнього середовища призводить до умов життя, які фундаментально загрожують культурному та/або фізичному існуванню соціальної групи. Руйнування довкілля може підірвати здоров'я людей, їх суверенітет та групову ідентичність, і це особливо шкідливо для корінних народів, які сприймають себе як невід'ємну частину землі та визнають землю як живу істоту, що володіє особливою силою. На їхню думку, земля — це більше, ніж просто ландшафт — це член громади. Якщо інші, ніж люди, істоти є частиною спільноти, геноса, знищення світу природи не є просто

інструментом для знищення групи людей; скоріше, екоцид сам по собі є актом геноциду.

Як «найкращі охоронці біорізноманіття світу», корінні народи відіграють ключову роль у довгостроковому моніторингу екосистем і часто першими б'ють на сполох, коли економічна діяльність забруднює навколишнє середовище, знищує життя тварин і рослин, загрожує правам людини на життя і здоров'я та вплив на доступ громад до природних ресурсів і чистої води. Забороняючи екоцид, корінні народи мали б на своєму боці закон, коли вони виступали б як «викривачі екоциду». Замість того, щоб їх називали «ворогами прогресу» чи «підривними елементами», за наявності закону про екоцид вони були б визнані за свою роль у сигналізації та запобіганні руйнуванню екосистеми.

В даний час роль корінних народів як охоронців світового біорізноманіття недостатньо визнається і не оцінюється, оскільки наші правові системи, як правило, ставлять корпоративні інтереси вище здоров'я земної спільноти та її мешканців. Щоб віддати належне унікальній позиції корінних народів як охоронців світового біорізноманіття та як «викривачів екоциду», правоохоронні органи повинні діяти на підставі інформації, наданої представниками широкої громадськості, корінними народами та неурядовими організаціями.

Нарешті, не слід розраховувати виключно на Міжнародний кримінальний суд. Українське кримінальне законодавство містить норму про відповідальність за екоцид. Масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу, тягне позбавлення волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років.

Ряд таких справ вже розслідуються щодо діяльності російських окупантів на Донбасі, яка загрожує екологічним лихом. Ніщо не заважає порушенню кримінальних проваджень щодо екологічної шкоди, викликані діями окупаційних де факто органів влади Криму. Впевнені, що злочин екоциду

буде закріпленій в Римському статуті Міжнародного кримінального суду найближчим часом.

Список використаних джерел

1.Environmental defenders and their recognition under international and regional law. URL: https://www.iucn.nl/app/uploads/2021/03/environmental_defenders_and_their_recognition_under_international_and_regional_law.pdf

2. Кримінальний кодекс України 2001. URL; https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find=1&text=%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4#w1_1

3. Бойчук Д. В. Вкраплення норм міжнародних договорів у кримінальний кодекс України: правовий аналіз. Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, управління та права: теорія і практика. 2018. С. 54.

4.Задніпрянець А. А. Екоцид у структурі глобальних екологічних проблем: виклики ідентифікації форм прояву та наслідків. 2020.